

Evaluering

Policy for Norges forskningsråd
2013–2017

Evaluering

Policy for Norges forskningsråd
2013–2017

© Norges forskningsråd 2013

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag: Design et cetera
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock
Trykk: 07 Gruppen
Opplag: 150

Oslo, juni 2013

ISBN 978-82-12-03234 7 (trykksak)
ISBN 978-82-12-03235-4 (pdf)

FORORD

Forskningsrådet har gjennomført evalueringer i betydelig omfang over mange år. Evaluering er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken. Denne policyen skal styrke dette kunnskapsgrunnlaget gjennom større grad av systematikk, strategisk tilnærming og fornyelse i evalueringsvirksomheten.

Arbeidet med policyen er forankret i erfaringer med og studier av forskningsevaluering nasjonalt og internasjonalt, den baserer seg også på synspunkter innhentet gjennom en ekstern høring. Vi takker for verdifulle innspill til arbeidet. Policyen er vedtatt av Hovedstyret i Forskningsrådet.

Begrunnelsene for å gjennomføre evalueringer av forskning har endret seg over tid. Mens evalueringsvirksomheten tidligere primært vektla kontroll og legitimering av initiativer og tiltak, er siktemålet nå økt forståelse og læring som grunnlag for fremtidige tiltak, strategier og politikikutvikling. Denne tilnærmingen gjenspeiles i denne policyen.

Gjennom denne policyen skal evalueringsvirksomheten styrke vår forskningspolitiske rådgivning, videreutvikle våre virkemidler og gi økt innsikt i effektene av forskningsinvesteringene.

Arvid Hallén
Administrerende direktør

INNLEDNING

Forskningsrådet har en særlig viktig rolle i forsknings- og innovasjonssystemet som forskningspolitisk rådgiver, forskningsfinansiør og tilrettelegger for gode møteplasser mellom forskning og samfunn. Dette stiller store krav til Forskningsrådets samlede kompetanse knyttet til kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken. Kunnskapsgrunnlaget utvikles primært gjennom:

- forskning om forskning og innovasjon
- analyser og utredninger
- FoU-statistikk og -indikatorer
- evaluering og monitorering
- læringsarenaer

En systematisk tilnærming til *evaluering* er et nøkkelement i arbeidet med å sikre et godt kunnskapsgrunnlag. Ifølge vedtektene er en hovedoppgave for Forskningsrådet å «*sørge for evaluering av norsk forskning*». Evalueringsvirksomheten omfatter aktiviteter som angår både Forskningsrådets egen virksomhet og hele forsknings-Norge. Ansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av evalueringer er forankret i divisjonene.

Denne policyen for evalueringsvirksomheten har fire hovedmål og skal realiseres gjennom tre arbeidsprinsipper.

Evaluering i Forskningsrådet

Forskningsrådet tar selv initiativ til de fleste av rådets evalueringer. Noen evalueringer blir utført på oppdrag av eksterne aktører, som oftest departementer.

Evaluering dreier seg generelt om systematisk vurdering av planlagte eller vedtatte tiltak og klassifiseres på ulike måter, som eksempelvis forhåndsevaluering (*ex ante*), midtveisevaluering (*ex nunc*), følgeevaluering eller sluttevaluering (*ex post*), med vekt på *hvor i livsløpet* evalueringsobjektet befinner seg. Evalueringer typologiseres også gjerne som virkemiddelevaluering, fagevaluering, systemevaluering, etc., med vekt på *nedslagsfeltet* for evalueringen.

Følgende evalueringstyper, kategorisert i henhold til nedslagsfelt, inngår i Forskningsrådets evalueringss portefølje:

Fagevalueringer

Fagevalueringer gir en kritisk gjennomgang av forskningen innenfor definerte fag og disipliner i et internasjonalt perspektiv. Disse evalueringene er sentrale i Forskningsrådets dialog med universitets- og høyskolesektoren om utvikling av fagplaner og øvrig fagstrategisk arbeid for å styrke kvalitet, kapasitet og effektivitet i forskningen.

Tematiske evalueringer

Tematiske evalueringer vurderer flere ulike fag og disipliner innenfor et tematisk begrenset område for å kunne gi et helhetsbilde av status for forskning/innovasjon på feltet.

Virkemiddelevalueringer

Evaluering av programmer/satsinger kan enten dreie seg om *det faglige innholdet* i programmet, programmets måloppnåelse, resultater og effekter, eller om måten det aktuelle programmet er *organisert* på, er hensiktsmessig for å oppnå programmets mål. Flere virkemiddelevalueringer vil inkludere begge tilnærminger.

Instituttevalueringer

Instituttevalueringene skal kartlegge status og peke på forbedringspotensialet for instituttene forskningsvirksomhet når det gjelder faglig kvalitet og relevans for samfunn, forvaltning og næringsliv.

Effektevaluering

Forskningsrådet har flere aktiviteter myntet på å måle effektene av våre innsatser. Den mest systematiske og omfattende aktiviteten på feltet er Møreforskning's årlige undersøkelse av resultater og effekter av Forskningsrådets støtte til innovasjonsprosjekter i næringslivet.

Forskningsbaserte evalueringsoppdrag

Forskningsrådet legger til rette for forskningsbaserte evalueringsoppdrag på oppdrag fra flere av sektordepartementene, der forskere/fagekspertise evaluerer offentlige reformer. Denne typen evalueringer har mye til felles med Forskningsrådets FoU-programmer og omfattes kun i begrenset grad av foreliggende evalueringspolicy.

MÅL

Det drives i dag utstrakt evalueringsvirksomhet i Forskningsrådet. Evalueringen av Forskningsrådet og en kartlegging av synspunkter på evalueringsarbeidet blant interne og eksterne målgrupper har imidlertid avdekket utviklingsbehov langs ulike dimensjoner av virksomheten. Fire hovedmål skal gi retning til dette utviklingsarbeidet. Forskningsrådet skal i sin evalueringsvirksomhet:

- 1. styrke kunnskapsgrunnet for forsknings- og innovasjonspolitisk rådgivning og utvikling**
- 2. styrke virkemidlenes effektivitet og treffsikkerhet**
- 3. synliggjøre resultater og effekter av investering i forskning, utvikling og innovasjon**
- 4. bidra til intern læring og organisasjonsutvikling**

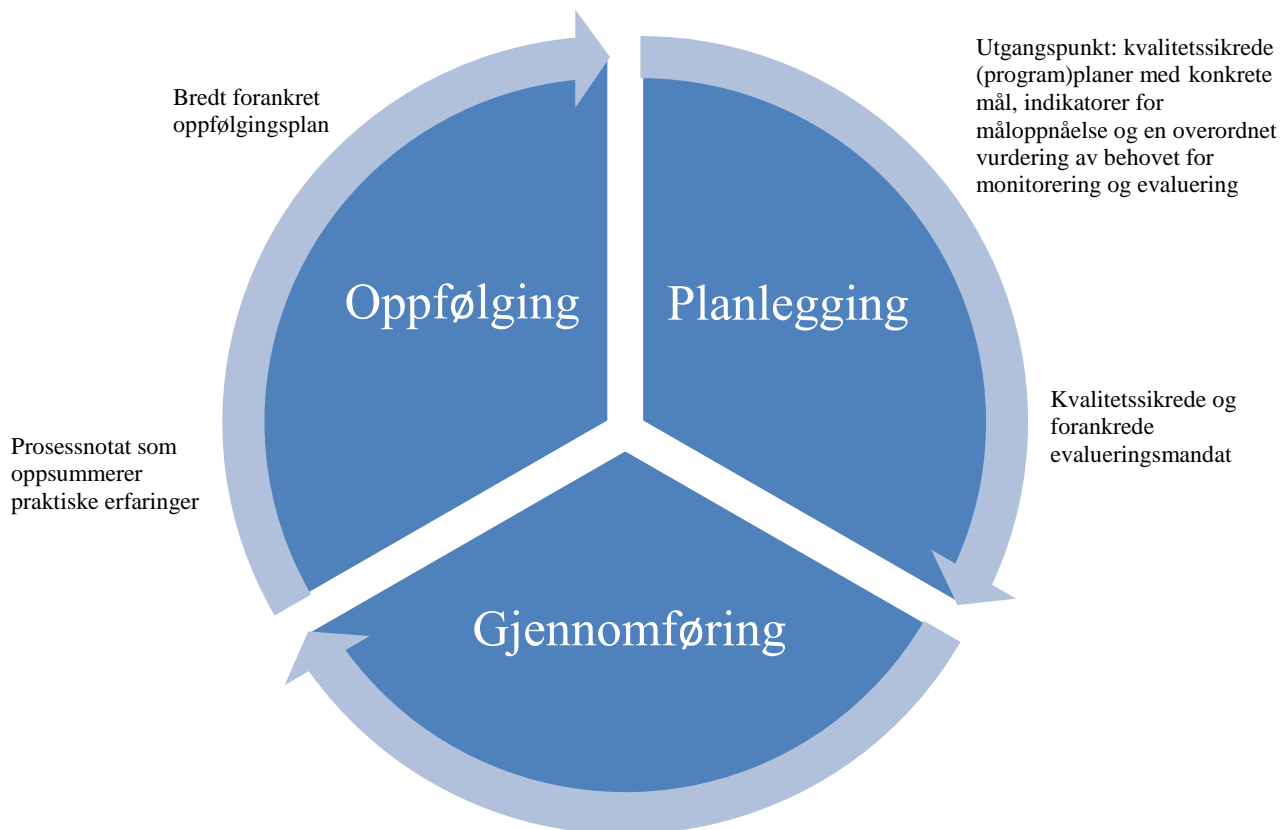

ARBEIDSPRINSIPPER

Gjennom målene i denne evalueringspolicyen og arbeidsprinsippene – *systematikk, strategisk arbeidsmåte og fornyelse* - skal Forskningsrådet styrke sitt arbeid med evalueringer.

1: Økt systematikk – gjennom implementering av et proseshjul for evalueringsvirksomheten

Prosesshjulet er et system for planlegging, gjennomføring og oppfølging av evalueringer som skal sikre hensiktsmessig standardisering, integrering, effektivisering og forankring av evalueringsarbeidet.

2: En mer strategisk arbeidsmåte – gjennom langsiktig og målrettet initiering og oppfølging av evalueringer

Evalueringer settes i gang på grunnlag av relevant kunnskap og en helhetlig vurdering av hva som bør evalueres når og hvorfor. Igangsettelse skal vurderes opp mot:

- andre pågående og planlagte evalueringer og monitoreringsaktiviteter
- andre typer kunnskapsgrunnlag og styringsinformasjon
- forventet nytte og relevans

Ferdigstilte evalueringer formidles og følges opp i en bredere politisk sammenheng – som ledd i aktiv forskningspolitisk rådgivning.

3: Økt fornylse – i evalueringsformer og evalueringsobjekter

Evalueringsvirksomheten må i større grad avspeile en forsknings- og innovasjonspolitik og et forskningssystem i endring. Stikkord som «internasjonalisering», «kunnskapstriangel», «samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon (SAK)» og økt oppmerksomhet mot resultater og effekter, tilsier en vridning mot økt bruk av effektanalyse, bredere virkemiddelevalueringer, metaevalueringer, systemevalueringer, samt et mer systematisk grep om monitoreringsvirksomheten – dvs. dataene som innhentes om våre aktiviteter underveis, ved avslutning og eventuelt også etter avslutning.

De tre arbeidsprinsippene vil ha ulik relevans for de ulike målene.

MÅL 1: STYRKE KUNNSKAPSGRUNNLAGET FOR FORSKNINGS- OG INNOVASJONSPOLITISK UTVIKLING

Løpende forskningspolitisk utvikling og rådgivning krever et solid kunnskapsgrunnlag. Evaluering gir kunnskap om bl.a. forskningens kvalitet, relevans og effekt og om aktørene enkeltvis og samspillet mellom dem. Denne kunnskapen er viktig for læring og utvikling hos aktørene i forsknings- og innovasjonssystemet. Evaluering av kapasitet, kompetanse, økonomiske rammebetingelser, ledelsesforhold, resultater, effekter, etc., er sentralt for å forstå hvordan FoU-systemet virker og hva som kan gjøres for å forbedre det. Dette er kunnskap som kommer aktørene i forskningssystemet til gode direkte – forskningsinstitusjoner og næringslivsaktører bruker kunnskapen for å sikre kontinuerlig forbedring og videreutvikling av sin virksomhet, og myndigheter bruker kunnskapen for å sikre målrettet og hensiktsmessig styring og utvikling av sektoren. Mer indirekte gagnar det aktørene ved at Forskningsrådet bearbejder informasjonen og bruker den i sin forskningspolitiske rådgivning ovenfor sentrale målgrupper.

Mål 1 vil fortrinnsvis realiseres gjennom arbeidsprinsipp 1: økt systematikk og arbeidsprinsipp 2: Mer strategisk tilnærming.

Forskningsrådet vil

- *sikre strategisk igangsettelse av evalueringer.* Vedta evalueringer utfra en samlet oversikt over relevant kunnskapsgrunnlag og en strategisk vurdering av hvorfor den aktuelle evalueringen bør settes i gang og hva den kan belyse.
- *sikre strategisk oppfølging av evalueringer.* Gjennomførte evalueringer drøftes med berørte aktører for å sikre bredt forankrete og hensiktsmessige oppfølgingstiltak. Det skal også legges til rette for bred drøfting internt i Forskningsrådet for å sikre god utnyttelse av resultatene i interne og eksterne beslutnings- og rådgivningsprosesser.
- *sikre mer strategisk monitorering* av Forskningsrådets aktiviteter gjennom en kritisk vurdering av nå-situasjonen og en analyse av hvordan monitoreringsaktivitetene kan videreutvikles.
- *foreta mer systematisk overvåkning og bruk av nasjonalt og internasjonalt kunnskapsgrunnlag,* som statistikk, evalueringer og andre relevante analyser

MÅL 2: STYRKE VIRKEMIDLENES EFFEKTIVITET OG TREFFSIKKERHET

Videreutvikling av hensiktsmessige virkemidler i forsknings- og innovasjonspolitikken forutsetter kunnskap om virkemidlene enkeltvis og om samspillet med andre virkemidler. Evalueringer kan bidra til å fremskaffe slik kunnskap. Utvikling og drift av virkemidler er en kjerneoppgave i Forskningsrådets finansieringsfunksjon. Vi er dermed avhengig av et solid kunnskapsgrunnlag om hvorvidt virkemidlene fungerer i henhold til intensjonen, om organisering og ressursbruk er hensiktsmessig, og om resultatene er relevante og av tilfredsstillende kvalitet. Kunnskap om virkemidlenes treffsikkerhet vil styrke Forskningsrådets profesjonalitet i forvaltningen av forskningsmidler og dermed øke Forskningsrådets verdiskaping.

Mål 2 vil fortrinnsvis realiseres gjennom arbeidsprinsipp 3: Økt fornyelse – i evalueringsformer, og evalueringsobjekter.

Forskningsrådet vil

- utvikle en helhetlig analyse av vår virkemiddelportefølje gjennom:
  - *bredere virkemiddelevalueringer* (samspillet mellom ulike virkemidler på hele forskningsfelt)
  - *metaevalueringer* (basert på evalueringer av enkeltvirkemidler)
  - *utprøving av systemevalueringer*
  - *kobling av tradisjonelle evalueringstyper*, som virkemiddel- og fagevalueringer, i en evaluering
  - *ny innretning på programevalueringene*, hvor man i større grad vurderer organiseringen av programmet (utforming og merverdi av programdesignet sett i forhold til målene for satsningen), i tillegg til den tradisjonelle vurderingen av programmets faglige innhold
  - *økt bruk av temaevalueringer*
  - *økt bruk av egenvurdering* av programmer og satsingsområder
  - *økt utnyttelse av fagevalueringene*, blant annet i vår forskningspolitiske rådgivning
- integrere monitorering og evaluering på en systematisk måte i programdriften, blant annet gjennom behovsanalysen ved oppstart av nye satsninger/programmer

MÅL 3: SYNLIGGJØRE RESULTATER OG EFFEKTER AV INVESTERING I FORSKNING, UTVIKLING OG INNOVASJON

Dokumentasjon av resultater og effekter er viktig for å legitimere bruk av offentlige investeringer i forskning, utvikling og innovasjon. Effektanalyser er også sentrale for å få innsikt i faktorer som påvirker suksess eller mangel på suksess i FoU satsninger. I forsknings- og innovasjonspolitikken har vi sett at oppmerksomheten har skiftet fra innsatsfaktorer til større vektlegging av forskningens resultater og bidrag til å løse de store samfunnsutfordringene. Etterspørselen etter et bedre kunnskapsgrunnlag på feltet er økende. Sentrale internasjonale aktører som OECD og EU har økt sin innsats for å bidra til utviklingen av et slikt kunnskapsgrunnlag. I Norden har både Sverige, Finland og Danmark satt i gang omfattende studier av måling av samfunns effekter. Det er behov for nye indikatorer og generelt økt innsikt i de samfunnsøkonomiske effektene av forskning og innovasjon – men også i de samfunnsmessige effektene utover de rent økonomiske og om de komplekse prosessene *bak* resultatene/effektene.

Mål 3 vil fortrinnsvis realiseres gjennom arbeidsprinsipp 3: Økt fornyelse – i evalueringsformer, og evalueringsobjekter.

Forskningsrådet vil

- bidra til *metodeutvikling* i effektevaluering
- styrke vår satsing på brede *effektevalueringer*
- vektlegge *effektene* av Forskningsrådets innsats i større grad i alle typer evalueringer
- utrede muligheten for økt bruk av *ex ante effektanalyser*
- vurdere potensialet for et *nordisk samarbeid* om en satsing på effektanalyse og utvikling av resultat – og effektindikatorer som bygger videre på samarbeidet som allerede er initiert på feltet

MÅL 4: BIDRA TIL INTERN LÆRING OG ORGANISASJONSUTVIKLING

Forskningsrådet skaper merverdi ved å omsette sin kunnskap om forskning, forskningssystemet og forskningssystemets aktører til rådgivning, finansiering, formidling og nettverksbygging. Forskningsrådets evne i denne sammenheng utvikles gjennom kontinuerlig organisasjonsutvikling. Evalueringer kan være ett av flere virkemidler for å få nødvendig kunnskap om hensiktsmessig intern organisering og koordinering, utvikling av prosedyrer og arbeidsprosesser, IT utviklingsbehov og personalutvikling.

Mål 4 vil fortrinnsvis realiseres gjennom arbeidsprinsipp 1: Økt systematikk – gjennom implementering av et prosesshjul for evaluerings- og monitoreringsvirksomheten.

Forskningsrådet vil

- opprette en *intern evaluerings- og indikatorgruppe*. Gruppen skal fungere som diskusjonspartner og kompetansepunkt ved utarbeidelse av programplaner, evalueringsmandat og i oppfølgingen av evalueringsresultat.
- implementere et *prosesshjul* for evalueringsvirksomheten som skal sikre økt systematikk i Forskningsrådets arbeid med evaluering
- tilby *opplæring* for ansatte i Forskningsrådet i evaluering for å sikre en bred og faglig oppdatert tilnærming til evalueringsarbeidet
- bruke *nasjonale og internasjonale* nettverk aktivt for å dele erfaringer med andre relevante aktører og synliggjøre vår virksomhet

Publikasjonen kan bestilles på
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Norges forskningsråd

Stensberggata 26
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 Oslo

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Omslagsdesign: Design et cetera AS
Trykk: 07 Gruppen AS
Foto: Shutterstock
Opplag: 100

Juni 2013

ISBN 978-82-12-03234-7 (trykk)
ISBN 978-82-12-03235-4 (pdf)